

Постановка наукової проблеми. STEM-освіта є за своїм визначенням міждисциплінарною що сприяє розвитку учнів у галузях науки, технологій, інженерії та математики [1, с. 7]. У контексті технологічної освіти методика навчання такого міждисциплінарного курсу має особливе значення, оскільки дозволяє учням на практиці реалізувати знання з різних дисциплін, що сприяє формуванню навичок, необхідних для роботи в технологічних сферах. Важливим аспектом є впровадження інтегрованих уроків, що дозволяють учням розв'язувати реальні життєві проблеми з використанням отриманих знань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Огляд джерел з проблематики методики навчання STEM підтверджує великий інтерес з боку науковців та викладачів до питань залучення учнів до освітньої діяльності в цій сфері. Так, Дослідження О. Курносенка [2] присвячене проблемам впровадження STEM-освіти в українських школах, зокрема, розвитку інтегрованого підходу до навчання робототехніки. О. Патрикеева [6] розглядає умови та моделі впровадження STEM-освіти в закладах освіти, зокрема акцентуючи на важливості застосування робототехніки у навчанні. О. Максимова [3] вивчає значення проєктної діяльності та робототехніки як основних напрямів STREAM-освіти для дітей, підкреслюючи важливість практичних навичок. Н. Морзе В. та ін. [5] розглядають вплив робототехніки на формування ключових і предметних компетентностей учнів через STEM-освіту. Проте, не всі аспекти методики STEM-освіти висвітлені в публікаціях.

Мета і завдання. Отже, метою нашого дослідження є висвітлення деяких важливих, на наш погляд, методичних особливостей проведення STEM-уроків у ЗЗСО.

Виклад основного матеріалу. Методика проведення STEM-уроків в технологічній освітній галузі включає в себе кілька ключових етапів. Основним завданням є створення освітнього процесу, який дозволяє учням не тільки здобути теоретичні знання, а й застосувати їх на практиці через вирішення реальних завдань [8, с. 95].

Першим етапом є формулювання проблеми, яка буде розв'язуватись під час уроку. Проблема повинна бути актуальною та пов'язаною з реальними життєвими ситуаціями. Це дозволяє учням відразу побачити практичне застосування своїх знань і спонукає їх до активного пошуку рішень. Проблемне питання може бути, наприклад, пов'язане з розробкою роботизованої системи, проєктуванням механізмів або вирішенням завдань автоматизації.

Другим етапом є активна діяльність учнів щодо розв'язання визначеної проблеми. Цей етап передбачає застосування міждисциплінарних знань: учні повинні працювати з математичними моделями, фізичними принципами та інженерними підходами для реалізації своїх ідей. На цьому етапі учні використовують інструменти та матеріали, необхідні для втілення свого задуму, що дозволяє їм безпосередньо взаємодіяти з технологіями та розвивати практичні навички.

Після виконання практичних завдань необхідно здійснити аналіз отриманих результатів. Це важливий етап, оскільки він дає можливість учням оцінити, наскільки ефективно вони вирішили поставлену проблему, виявити помилки та визначити шляхи їх усунення. Аналіз результатів також допомагає учням усвідомити, як отримані знання можуть бути застосовані в реальних умовах.

Підготовка до STEM-уроку є важливим етапом, що вимагає ретельного планування. Ось кілька основних кроків, які слід враховувати при підготовці [4]:

- *Визначення основної ідеї уроку:* чітке формулювання мети та завдань уроку є основою для подальшої роботи.
- *Формулювання проблемного питання:* проблема повинна бути достатньо цікавою і актуальною для учнів, щоб вони могли розв'язувати її з використанням знань з різних предметних областей.
- *Підготовка матеріалів:* для успішної реалізації уроку необхідно підготувати всі

необхідні матеріали, інструменти, програмне забезпечення, що відповідають вимогам конкретного проекту.

– *Часове планування*: важливо визначити час, який буде потрібен для виконання завдань: чи це один урок, чи цілий проєкт, що охоплює кілька днів або тижнів.

STEM-урок має включати різноманітні стратегії, які сприяють розвитку креативності, критичного мислення та навичок командної роботи учнів. Однією з таких стратегій є запитання та обговорення [6, с. 30]. Використовування запитань на початку уроку для стимулювання учнів до роздумів та пошуку рішень допомагає налаштувати учнів на активну участь у процесі. Це не тільки розвиває їхнє нестандартне мислення, а й сприяє їхній залученості до теми уроку, допомагаючи сформулювати глибше розуміння проблеми.

Мозковий штурм – ще одна важлива стратегія, що сприяє розвитку комунікаційних навичок та взаємодії серед учнів. У процесі обговорення ідей всі учасники уроку мають можливість висловити свої думки, обговорюючи різні шляхи вирішення завдання. Це дозволяє учням навчитися слухати і враховувати різні точки зору, а також знаходити креативні підходи до вирішення проблем [9].

Планування та дослідження є важливим етапом, який включає в себе не лише пошук матеріалів, а й більш глибоке вивчення теми. Учні мають можливість переглядати відео, консультуватися з фахівцями та здійснювати власні дослідження для отримання нових ідей та рішень. Цей процес дозволяє учням отримати більш широкую картину і краще зрозуміти, як їхні ідеї можуть бути реалізовані на практиці.

Практична діяльність та тестування дозволяють учням розробляти концепції і випробовувати їх у реальних умовах. Під час виконання практичних завдань учні тестують свої ідеї, що дає змогу оцінити ефективність рішень та знайти оптимальні варіанти. Це важливий етап, що дає можливість побачити результат своєї праці і визначити, наскільки теоретичні знання відповідають реальним вимогам.

Наприкінці уроку учні повинні мати можливість вдосконалити і коригувати результати. На цьому етапі вони можуть покращити свої проєкти, внести зміни та перепроектувати вироби. Це реалізує принципи постійного вдосконалення, стимулюючи учнів до аналізу своїх досягнень і покращення результатів. Така стратегія допомагає не лише засвоїти навички роботи в команді, а й вчить учнів бути відкритими до змін та шукати нові способи досягнення кращих результатів.

Оцінювання в STEM-освіті повинно бути орієнтоване на процес розвитку учнів, а не тільки на кінцевий результат. Формувальне оцінювання є найкращим способом моніторингу прогресу учнів, оскільки воно дозволяє відстежувати як учні опановують знання і навички на кожному етапі роботи. Оцінювання може включати [7]:

– *Розробку дослідницької пропозиції*: оцінка здатності учнів формулювати проблему та пропонувати шляхи її вирішення.

– *Створення концептуальної карти*: це допомагає оцінити рівень розуміння теми та здатність учнів організовувати свої ідеї.

– *Розробка проєкту*: оцінка результатів роботи учнів на основі їхніх практичних досягнень і втілення ідей у реальному житті.

Висновки. Методика навчання STEM у технологічній освіті дозволяє створити інтегрований освітній простір, що поєднує науку, технології, інженерію та математику в реальних умовах. Такий підхід не лише сприяє розвитку критичного та творчого мислення, а й готує учнів до майбутніх викликів у професійній діяльності. Важливими складовими успіху є чітке планування уроків, активне залучення учнів до практичної діяльності, створення можливостей для командної роботи та використання різноманітних стратегій оцінювання результатів навчання.

Список використаних джерел:

1. Бутурліна О.В. Переосмислення української STEM-освіти – 2022. *Освітня робототехніка*: зб. наук. праць за матеріалами II Всеукраїнської науково-практичної конференції (14 квітня 2022 р.). Дніпро, 2022. С. 7-9.
2. Курносенко О.В. STEM-освіта: проблеми та напрямки впровадження. URL: http://tsiurupynsk-school2.edukit.kherson.ua/distancijne_navchannya/mo_vchiteliv_fiziko-matematichnih_nauk/stem-osvita_problemi_ta_napryamki_vprovadzhennya/ (дата звернення 22.10.2025 р.).
3. Максимова О.О. Проектна діяльність та робототехніка як провідні напрями STREAM-освіти дітей. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*. 2022. Вип. 50. С. 163-169.
4. Марченко І., Дуняшенко Н. Особливості STEM-уроку в закладах загальної середньої освіти. *Педагогічний вісник Кіровоградського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти ім. В. Сухомлинського*. 2020. Вип. 1-2. С. 324-338.
5. Морзе Н.В., Гладун М.А., Дзюба С.М. Формування ключових і предметних компетентностей учнів робототехнічними засобами STEM-освіти. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2018. Т. 65, № 3. С. 37-52.
6. Патрикеева О.О., Лозова О.О., Горбенко С.Л. STEM-освіта: умови впровадження у навчальних закладах України. *Управління освітою*. 2017. № 1. С. 28-31.
7. Піддячний М. Теоретико-методичні засади проектування і реалізації STEM-освіти. *Витоки педагогічної майстерності*. 2023. Вип. 32. С. 188-193.
8. Починок М. Інноваційні технології та STEM-проекти у центрі освітніх інновацій: розробка, впровадження та перспективи розвитку в умовах НУШ. *Збірник матеріалів «STEM-школа – 2022»*. К.: Видавничий дім «Освіта», 2022. С. 94-101.
9. Сириця А. Розвиток творчих здібностей учнів на уроках технологій в умовах НУШ. *Актуальні проблеми професійної та технологічної освіти: погляд у майбутнє*: матер. Всеукр. студ. наук.-практ. конф. (Умань, 10 жовтня 2024 р.). Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини. Умань, 2024. С. 264-273.

<https://doi.org/10.31652/3041-1017-SAAE-2025.1.24>

Марущак О.В., м. Вінниця
Будикіна Б.С., Табачук М.С., м. Вінниця
e-mail: ksanamar77@gmail.com

ЕТНОДИЗАЙН ЯК ПЕДАГОГІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

Анотація. У статті здійснено теоретико-методологічне обґрунтування та аналіз практичної ефективності етнодизайну як дієвого педагогічного інструменту у процесі формування стійких ціннісних орієнтацій та зміцнення національної ідентичності учнівської молоді в умовах модернізації національної освіти та глобалізаційних викликів. Визначено, що етнодизайн становить синтез традиційних культурних елементів та інноваційних проектних практик, функціонує як потужний носій символічного коду національного мистецтва. Доведено, що інтеграція етнодизайну в освітній процес сприяє розвитку креативного мислення, формуванню стійких художніх цінностей, які трансформуються у світоглядні орієнтири, а також забезпечує успішну соціалізацію та етнокультурну ідентифікацію молоді. Представлено ефективні педагогічні технології, включаючи музейно-педагогічну діяльність, інтерактивні форми роботи з носіями традицій та впровадження цифрових інструментів, зокрема AR/VR-імерсій.

Ключові слова: етнодизайн, національна ідентичність, ціннісні орієнтації, педагогічний інструмент, учнівська молодь, художньо-образна природа, символічний код, креативне мислення.

Annotation. The article provides a theoretical and methodological justification and analysis of the practical effectiveness of ethnodesign as an effective pedagogical tool in the process of forming sustainable value orientations and strengthening the national identity of schoolchildren in the context of the

modernization of national education and globalization challenges. It is determined that ethnodesign is a synthesis of traditional cultural elements and innovative design practices, functions as a powerful carrier of the symbolic code of national art. It is proven that the integration of ethnodesign into the educational process contributes to the development of creative thinking, the formation of sustainable artistic values, which are transformed into worldview guidelines, and also ensures successful socialization and ethnocultural identification of young people. Effective pedagogical technologies are presented, including museum-pedagogical activities, interactive forms of work with traditionalists, and the introduction of digital tools, in particular AR/VR immersions.

Keywords: *ethnodesign, national identity, value orientations, pedagogical tool, students, artistic and figurative nature, symbolic code, creative thinking.*

Проблема становлення ціннісних орієнтацій учнівської молоді набула особливої актуальності в сучасних умовах модернізації національної системи освіти України та її інтеграції в європейський простір. В. Ганчева, Т. Лященко зазначають, що цінності, як важливий елемент структури особистості, виступають найважливішим регулятором поведінки людини. Формування цих орієнтацій є стратегічним завданням закладів освіти, які поряд із сім'єю відіграють вирішальну виховну роль [4].

Сучасна молодь, однак, значною мірою підпадає під вплив дестабілізуючих соціокультурних процесів, таких як глобалізація суспільства, політичні та моральні кризи, а також нівелювання загальнолюдських цінностей. Значна частина учнівської молоді відчуває розгубленість перед майбутнім, а матеріальні проблеми, зокрема низькі особисті доходи, є домінуючими викликами [3]. У цьому контексті виховання мусить протиставити зовнішньому матеріалізму та уніфікації глибоку внутрішню, духовну стійкість. І. Бондар розглядає етнодизайн як форму впливу на культурно-мистецький розвиток України та важливий чинник, що здатен об'єднати суспільство через звернення до традиційного мистецтва, забезпечуючи культурну та духовну рівновагу [2].

Етнодизайн у сучасному педагогічному дискурсі трактується як синтез традиційних культурних елементів та інноваційних проектних практик. Ця синтетична природа дає змогу не лише зберегти ідентичність, а й адаптувати навчальні плани до динамічних вимог глобалізації та цифрової доби. І. Бондар зазначає, що етнодизайн, як важливий компонент проектної культури, став місцем перетину культурних пластів [2]. Виступаючи дієвим засобом естетичного, гуманістичного та національного виховання учнівської молоді, він має глибинне коріння, що яскраво відображає традиційний виховний ідеал українського народу [19].

Осмислення феномену етнодизайну як елемента етнокультурних цінностей є актуальним, оскільки дизайн загалом впливає на формування менталітету як окремої людини, так і народу [2]. Це підкреслює стратегічну орієнтацію дизайн-освіти, спрямовану не лише на формування професійних компетентностей, а й на становлення особистості через взаємодію з мистецтвом.

Етнодизайн трактується як один з основних носіїв символічного коду своєрідності національного мистецтва. Його художньо-образна природа зумовлює здатність відображати національні символи, культурні архетипи та традиційні естетичні коди. Своєрідність традиційних художніх форм утворює зовнішній шар національних ознак культури, тоді як своєрідність уявлень створює глибший шар національних особливостей.

В освітньому процесі робота з символічними елементами українського народного мистецтва стає відправною точкою авторського задуму багатьох дизайнерських проектів. Це дає змогу здобувачам освіти засвоювати знакові та символічні функції об'єктів проектування, що розглядаються як втілення певних соціально-культурних ознак і цінностей. Таким чином, інтеграція етнодизайну в навчальні дисципліни формує у здобувачів освіти цілісний художній світогляд, а також розвиває здатність до критичного мислення та інтерпретації культурних

кодів у сучасному проектному середовищі.

Інтеграція етнокультурного змісту істотно впливає на художньо-професійний розвиток молоді, формуючи візуальну культуру, образне мислення та креативний потенціал [1; 5; 8; 13; 14; 16; 17; 20]. Українські дослідники та китайські колеги стверджують, що етнودизайн є ефективним інструментом розвитку креативного мислення та творчого розв'язання проблем. Завдяки народному мистецтву у молоді розвиваються творчі здібності, інтуїція, кмітливість та художній смак.

Етнودизайн є динамічною освітньою стратегією, що зміцнює креативні навички та будує міжкультурну компетентність [6; 7; 9; 11; 12; 21]. У глобалізованому світі, де зростання конкуренції висуває нові вимоги до продукції, яка має презентувати національну самобутність, «етнودизайн дозволяє створювати продукти з високою доданою вартістю, що мають як естетичну, так і символічну значущість» [18]. Отже, виховання через етнودизайн є інвестицією у формування конкурентоспроможних фахівців, здатних використовувати національні культурні коди для досягнення успіху на світовому ринку.

Ціннісні орієнтації є своєрідною установкою свідомості, що визначає потреби, бажання та прагнення особистості, виступаючи важливим регулятором її поведінки [4]. Інтегруючи національні традиції та символіку в процес художнього пізнання, етнودизайн формує у здобувачів освіти стійкі художні цінності, які мають властивість поступово трансформуватися у світоглядні та життєві орієнтири. Такий підхід сприяє становленню гармонійної особистості через глибоку взаємодію з мистецтвом і культурою.

Художньо-естетична стратегічна ціль реалізується через залучення учнівської молоді до опанування загальнолюдськими цінностями та багатством духовної й матеріальної культури українського народу. А. Нога зазначає, що цей процес не лише передає знання, а й забезпечує етнокультурну ідентифікацію та соціалізацію молоді, використовуючи національну культуру як ключовий фактор розвитку людини [18].

Особлива ефективність етнودизайну як педагогічного інструменту полягає в його здатності впливати на емоційно-чуттєву сферу молоді. На відміну від суто когнітивних методів, які часто використовуються для декларативного формування цінностей, народне мистецтво, що лежить в основі етнودизайну, безпосередньо впливає на почуття молодих людей. Цей емоційно насичений мистецький досвід є важливим для формування змісту національної свідомості та менталітету.

Умова успішної реалізації виховної мети полягає у приділенні пильної уваги розвитку у здобувачів освіти здатності до відчуття гармонії в духовних і матеріальних явищах, розуміння краси природи та людських взаємин. Саме звернення до емоційної сфери, що закладене у художньо-образній природі етнودизайну, «дозволяє трансформувати художнє сприйняття в стійкі світоглядні позиції, пропонуючи внутрішню опору молоді, яка часто відчуває розгубленість через сучасні моральні та соціальні кризи» [3].

Інтеграція етнودизайну в освітній процес сприяє реалізації також важливих трудових та етичних цілей. Художнє навчання, що включає ремесла та роботу з народною культурою, виховує в молоді любов до праці, повагу до людей праці, а також шанобливе ставлення до народної художньої культури, звичаїв і традицій.

Народне мистецтво та ремесла найкраще зберігають традиційний виховний ідеал українського народу [19]. У процесі практичної діяльності, наприклад, під час занять з композиції чи спеціальної технології, у молоді формується логіка створення конструкції, винахідливість у використанні властивостей матеріалу, а також уміння об'єднувати найрізноманітніші предмети побуту у стрункий ансамбль. Це практичне вираження естетичної та етичної гармонії є протиположним чистому матеріалізму, забезпечуючи внутрішню культурну стійкість.

Для ілюстрації механізму формування цінностей через осмислення символічного коду етнодизайну у табл. 1 ми відобразили системний зв'язок між його елементами та ціннісними орієнтирами.

Таблиця 1

Зв'язок символічного коду етнодизайну з формуванням ціннісних орієнтацій

Елемент етнодизайну	Символічний код (зміст національної свідомості)	Формовані ціннісні орієнтації	Педагогічний механізм
Орнаментика (регіональна)	Культурні архетипи, національна своєрідність, регіональна єдність	Національна ідентичність, міжкультурна компетентність	Художньо-образне пізнання, інтерпретація культурних кодів
Декоративно-ужиткове мистецтво (ремесла)	Шанобливе ставлення до спадщини, традиційний виховний ідеал	Любов до праці, повага до традицій, професійно-важливі якості	Набуття первинного досвіду творчої професійної діяльності
Колористика та гармонія	Естетичні коди, гармонія природи та людини	Естетична чутливість, відчуття гармонії, світоглядні орієнтири	Вплив на емоційно-почуттєву сферу, трансформація художніх цінностей

Для максимального залучення учнівської молоді до українських традицій засобами етнодизайну необхідно використовувати комплекс простих та ефективних освітніх технологій, які можна поділити на експозиційно-пізнавальні та інтерактивно-діяльнісні форми.

До експозиційно-пізнавальних форм належать музейно-педагогічна діяльність, відвідування культурно-мистецьких заходів, виставок творів народного мистецтва, тематичних виставок-презентацій, а також використання аудіо- та відеозаписів з етнографічних експедицій. Ці форми розширюють художні горизонти та поглиблюють знання про національну спадщину.

Особливе значення в популяризації народного мистецтва серед молоді має використання інтерактивно-діяльнісних форм. Це передбачає особисте спілкування з носіями традицій у форматі творчих зустрічей з майстрами народної творчості, відвідування майстер-класів, персональних виставок або майстерень. Жива взаємодія з майстрами забезпечує передачу не лише технічних навичок, а й духовного та емоційного ставлення до спадщини, що є важливим для формування національної свідомості.

Прикладом однією з найбільш комплексних та ефективних педагогічних технологій, що сприяє залученню молоді до традицій, є знайомство з технологіями виготовлення української народної іграшки, зокрема вузлової ляльки. Вузлова лялька є унікальним етнодизайнерським проектом, оскільки синтезує декілька видів традиційного українського декоративно-ужиткового мистецтва.

У процесі виготовлення вузлової ляльки використовуються орнаментика різних етнографічних регіонів України, традиційні техніки вишивання, фарбування тканини рослинними барвниками, ткацтво, вибірка, бісероплетіння, валяння з вовни, а також автентичні прийоми зав'язування наміток та оздоблення очіпків. Такий комплексний підхід має виняткове значення, інтегруючи елементи мистецтва різних етнографічних регіонів, він дає змогу здобувачам освіти практично осмислювати регіональне розмаїття як невід'ємну складову національної єдності та цілісності української культури.

Сучасні соціокультурні процеси вимагають вироблення нових освітніх моделей, які б забезпечували гармонійний баланс між збереженням культурної спадщини та впровадженням новітніх технологій. З метою подолання слабкої вагомості місцевих традицій у галузі сучасного дизайну необхідна інтеграція інноваційних інструментів, що розширюють інструментарій здобувачів освіти та актуалізують спадщину в сучасному проєктному середовищі.

Ефективність навчання забезпечується використанням таких цифрових технологій, як AR/VR-імерсії (для візуалізації орнаментів, наприклад, петриківського розпису чи гуцульського різьблення), 3D-моделювання артефактів і застосування цифрових лабораторій для відтворення народних орнаментів у графічному дизайні. Цей підхід відповідає світовим тенденціям. Наприклад, у китайській дизайн-освіті подібні практики доповнюються VR-реконструкціями каліграфії та 3D-відтворенням орнаментів. Таким чином, використання етнодизайну, поєданого з сучасними технологіями, дає змогу формувати візуальну культуру, образне мислення та креативний потенціал, необхідний для міжнародної конкурентоспроможності.

У табл. 2 ми представили детальну класифікацію освітніх технологій, що сприяють інтеграції етнодизайну.

Таблиця 2

Класифікація освітніх технологій впровадження етнодизайну

Категорія технологій	Конкретні форми роботи / приклади	Педагогічна функція
Аутентично-діяльнісні	Виготовлення вузлової ляльки (синтез ремесел), майстер-класи, творчі зустрічі з майстрами	Формування навичок творчого розв'язання проблем, соціалізація, передача менталітету
Експозиційно-пізнавальні	Музейно-педагогічна діяльність, тематичні виставки-презентації, етнографічні аудіо- та відеозаписи	Розширення художніх горизонтів, залучення до українських традицій
Цифрове інноваційне	AR/VR-імерсії для візуалізації орнаментів, 3D-моделювання артефактів, цифрові лабораторії	Актуалізація спадщини в сучасному проєктному середовищі, розвиток креативних навичок для глобального ринку

Проведене дослідження підтверджує, що етнодизайн є незамінним і високоефективним педагогічним інструментом у системі виховання учнівської молоді. Його інтеграція в освітній процес забезпечує гармонійний розвиток особистості, поєднуючи естетичне, трудове, гуманістичне та національне виховання. Етнодизайн, як форма збереження образів народного мистецтва в епоху глобалізації, ефективно впливає на емоційно-чуттєву сферу молоді, що є необхідною умовою для трансформації художніх цінностей у світоглядні орієнтири та зміцнення національної свідомості.

Для успішного формування національної ідентичності та соціалізації молоді важливим є використання комплексних етнодизайнерських проєктів, що дають змогу інтегрувати регіональну орнаментику та автентичні техніки, демонструючи єдність української культури. Водночас, актуалізація цього інструментарію вимагає органічного поєднання традиційної музейно-педагогічної діяльності та особистого спілкування з носіями культури з інноваційними цифровими методами, включаючи AR/VR-технології.

Список використаних джерел:

1. Marushchak O.V., Zuziak T.P., Savchuk I.V. Formation at students of pedagogical higher education institutions of esthetic idea by means of national ornament. *Modern Scientific Researches: The International Scientific Periodical Journal*. Issue 11. Part 1. 2020. С. 31-38.

2. Бондар І. Етнодизайн як форма збереження образів народного мистецтва в умовах глобалізації. *Деміург: ідеї, технології, перспективи дизайну*. 2020. Том 3. № 2. С. 192-201. <https://doi.org/10.31866/2617-7951.3.2.2020.220078>
3. Вознюк О.М. Психолого-педагогічні умови становлення ціннісних орієнтацій як чинник національного виховання учнівської молоді. *Часопис Київського гуманітарного університету*. 2017. № 4. С. 88-92.
4. Ганчева В., Лященко Т. Особливості формування ціннісних орієнтацій учнівської молоді. *Нові технології навчання*. 2021. № 95. С. 20-30. <https://doi.org/10.52256/2710-3560.95.2021.02>
5. Зузяк Т.П., Марущак О.В. Досвід визначних майстрів гончаротворення як передумова етнокультурного виховання студентської молоді. *Актуальні проблеми підготовки вчителя трудового навчання та технологій середньої школи: теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. пр. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі Поділля», 2018. Вип. 1. С. 186-191.
6. Марущак О.В. Інтеграція декоративно-ужиткового мистецтва і дизайну: синергія традицій та інновацій. *Сучасні тенденції підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. пр. Вінниця: ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2024. Вип. 7. С. 277-280.
7. Марущак О.В., Бабійчук І.М., Грицишина О.О. Художньо-проектна компетентність як складова професійної компетентності з основ дизайну майбутнього вчителя технологій. *Актуальні проблеми підготовки вчителя трудового навчання та технологій: теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. пр. Вінниця: ПП Балюк І. Б., 2019. Вип. II. С. 11-16.
8. Марущак О.В., Гандзій Н.В., Красильникова І.В., Голінська Т.М. Автентичність традицій в сучасному мистецькому просторі України. *Мистецтво в культурі сучасності: теорія та практика навчання*: зб. наук. пр. Вінниця, 2025. Вип. 5. Т. 2. С. 41-51. [https://doi.org/10.31652/3041-1017-2025\(5-2\)-22](https://doi.org/10.31652/3041-1017-2025(5-2)-22)
9. Марущак О.В., Горбенко І.В., Клоченко Д.К. Дизайн як проектна складова підготовки майбутніх учителів технологій. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. пр. Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2014. Вип. 38. С. 339-344.
10. Марущак О.В., Дощечкіна І.В., Недзеленко Ю.А. Формування у майбутніх учителів трудового навчання та технологій професійних компетенцій в умовах інтегративного освітнього середовища. *Сучасні тенденції підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. пр. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2023. Вип. 6. С. 38-43.
11. Марущак О.В., Зузяк Т.П. Формування у майбутніх педагогів професійної компетенції з дизайн-проектування засобами декоративно-ужиткового мистецтва. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки*. Чернігів: НУЧК, 2020. Вип. 8(164). С. 209-215. <https://doi.org/10.5281/zenodo.3905849>.
12. Марущак О.В., Король В.П. Дизайн як змістовна основа формування у майбутнього вчителя технологій технологічної компетентності. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія № 13. Проблеми трудової та професійної підготовки*: зб. наук. пр. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2017. Вип. 9. С. 42-46.
13. Марущак О.В., Линник В.Ю., Луценко А.П. Етнокультурне виховання старшокласників засобами декоративно-ужиткового мистецтва. *Актуальні проблеми технологічної та професійної освіти*: збірник матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції / за ред. М.С. Курача, І.В. Цісарук. Кременець: ВЦ КОГПА ім. Тараса Шевченка, 2024. С. 113-118.
14. Марущак О.В., Мартиновська В.А., Миколишена Б.О. Декоративне мистецтво як відображення культурної ідентичності. *Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених*: зб. наук. пр. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2025. Вип. 4. С. 24-28.
15. Марущак О.В., Миколук Д.М., Панасюк Я.П., Скотар В.Т. Міждисциплінарна інтеграція як засіб формування у майбутніх учителів трудового навчання та технологій професійних компетенцій. *Topical issues of the development of modern science: Abstracts of the 8th International scientific and practical conference*. Publishing House «ACCENT». Sofia, Bulgaria. 2020. Pp. 357-366. URL: <http://sci-conf.com.ua>.

16. Марущак О.В., Романенко Т.М., Шевченко М.О. Декоративно-ужиткове мистецтво як елемент підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до естетичного виховання учнівської молоді. *Актуальні проблеми підготовки вчителя трудового навчання та технологій середньої школи: теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. пр. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі Поділля», 2018. Вип. 1. С. 204-207.

17. Марущак О.В., Савчук І.В., Бойчук С.О. Духовно-естетичне виховання учнів ЗНЗ засобами гончарного мистецтва. *Актуальні проблеми підготовки вчителя трудового навчання та технологій середньої школи: теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. пр. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі Поділля», 2018. Вип. 1. С. 221-225.

18. Нога А. Сучасний етнодизайн в айденциці. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2024. Вип. 77, том 3. С. 46-52. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/77-3-6>

19. Свиридчук Н. Технології залучення учнівської молоді до українських традицій засобами етнодизайну. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки*. 2023. Вип. 1. С. 154-164. URL: <https://dspace.bdpu.org.ua/handle/123456789/136>

20. Соловей В.В., Зюзьк Т.П., Марущак О.В. Українське народне мистецтво як засіб формування етнокультурної компетентності майбутніх фахівців декоративного мистецтва. *Наука і техніка сьогодні (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Фізико-математичні науки», Серія «Техніка»)*. 2023. № 13(27) 2023. С. 625-638. [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2023-13\(27\)-625-638](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2023-13(27)-625-638).

21. Шимкова І.В., Цвілик С.Д., Марущак О.В., Глуханюк В.М. Цифрова трансформація музеїв як інноваційний метод збереження та популяризації культурної спадщини України в контексті світових тенденцій. *Мистецтво в культурі сучасності: теорія та практика навчання*: зб. наук. пр. Вінниця, 2025. Вип. 5. Т. 1. С. 85-92. [https://doi.org/10.31652/3041-1017-2025\(5-1\)-10](https://doi.org/10.31652/3041-1017-2025(5-1)-10).

<https://doi.org/10.31652/3041-1017-SAAE-2025.1.25>

Василевська-Скупа Л.П., м. Вінниця

e-mail: lpvasylevska@gmail.com

Буткалюк І.В., м. Вінниця

e-mail: vanyabutkaluk@gmail.com

КРЕАТИВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ МУЗИЧНО-РИТМІЧНОГО ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ В ПРОЦЕСІ ПОЗАКЛАСНОЇ РОБОТИ

Анотація. Статтю присвячено теоретичному аналізу креативного потенціалу музично-ритмічного виховання школярів в процесі позакласної роботи. Обґрунтовано роль музично-ритмічних рухів для повноцінного естетичного вдосконалення дитини, для її гармонійного і фізичного розвитку. В статті підкреслено, що рухові вправи, спів, музичні ігри та казки розвивають розумові і фізичні здібності школярів, творчу фантазію, уяву та сприяють їхньому гармонійному розвитку. Визначено важливість позакласної роботи для музично-ритмічного виховання молодших школярів, розвитку творчої індивідуальності.

Ключові слова: музично-ритмічне виховання школярів, позакласна робота, рухові вправи, спів, музичні ігри, морально-естетичне виховання, інтелектуальний та творчий розвиток.

Abstract. The article is devoted to the theoretical analysis of the creative potential of musical and rhythmic education of schoolchildren in the process of extracurricular activities. The role of musical and rhythmic movements in the full aesthetic development of a child and in their harmonious and physical development is substantiated. The article emphasizes that physical exercises, singing, musical games, and fairy tales develop the mental and physical abilities of schoolchildren, their creative imagination, and contribute to their harmonious development. The importance of extracurricular activities for the musical and rhythmic education of younger schoolchildren and the development of creative individuality is determined.

Keywords: musical and rhythmic education of schoolchildren, extracurricular activities, physical exercises, singing, musical games, moral and aesthetic education, intellectual and creative development.